

VEST-FINNMARK REGIONRÅD

Forstudie

Havfisketurisme i Vest-Finnmark

BEDRIFTSKOMPETANSE

1 Forord

Vest-Finnmark Regionråd har i Årsplan 2018 besluttet å igangsette et prosjekt der man skal se på hvordan man kan legge til rette til økt verdiskaping og forsvarlig gjennomføring av turistfisket i Vest-Finnmark. Målet for det totale prosjektet er: *«Bidra til at kommuner, næring, og andre får kunnskap om hvordan fisketurismen i regionen kan skape flere arbeidsplasser, og hvordan produktene kan utvikles slik at de gir en bedre opplevelse, og er trygg for alle involverte».*

Som en første del av prosjektet er det gjennomført en forstudie. Forstudien skal avklare hvilke utviklingsmuligheter som bør inngå i et forprosjekt og/eller hovedprosjekt, og med dette som utgangspunkt skal man som en del av forstudien utarbeide en prosjektbeskrivelse med tilhørende budsjett for neste fase.

Prosjektet er blitt gjennomført med en spørreundersøkelse både hos vertskommuner og registrerte havfisketurismebedrifter, samt en åpen publikumsundersøkelse distribuert via sosiale media.

Funnene fra disse undersøkelsene danner grunnlaget for denne rapporten, og anbefalinger for det videre arbeid gjennom et forprosjekt og/eller et hovedprosjekt.

2 Organisering

Forstudien er bestilt av Vest-Finnmark regionråd.

Prosjektansvarlig: daglig leder Bente Olsen Husby

Bedriftskompetanse AS v. Seniorrådgiver Bjørg Alvestad har hatt et faglige ansvaret.

2.1 Styringsgruppe:

Leder, Monica Nielsen, ordfører Alta kommune

Terje Wikstrøm, ordfører Kvalsund kommune

Bente O. Husby, daglig leder Vest-Finnmark Regionråd.

2.2 Ressursgruppe:

Leder, Steinar Halvorsen, ordfører Loppa kommune

Åse Lill Barstad, daglig leder Visit Nordkapp (fratredd juni 2018)

Odd Charles Karlsen, næringssjef Kvalsund kommune

Stig Erland Hansen, daglig leder Seiland House

Odd Edvardsen, plan -og utviklingssjef Hammerfest kommune

Mona Jacobsen Saab, daglig leder Big Fish Adventure

2.3 Prosess

- Oppstartsmøte ble avholdt 15.5.2018 i Alta
- Prosjekt møte med ledergruppe ble avholdt 18.7.2018 i Hammerfest
- Avsluttende prosjektmøter ble avholdt 13.9.2018 i Alta
- Rapportutkast avlevert 8.10.2018

3 Sammendrag

Formålet med forstudien har vært å få på plass et kunnskapsgrunnlag som skal legge til rette for og bidra til videre næringsutvikling og bærekraftig vekst innen havfisketurisme i Vest-Finnmark. Dette skjer best gjennom økt kunnskap og godt samspill mellom aktører innen havfisketurisme, forvaltningsnivået og lokalbefolkningen.

Turistfisket knyttet til havfiske er en del av fritidsfisket. En fritidsfisker er en «norsk statsborger, eller en med lovlig opphold i Norge, som bor hjemme eller i egen hytte når han/ hun/hen fisker». En fisketurist er definert som fritidsfisker som overnatter borte fra eget hjem eller fritidsbolig.

Vekst innen havfisketurisme skaper arbeidsplasser og aktivitet i vertskommunene, både direkte og indirekte. Alle kommunene har reiseliv som et av sine satsingsområder innen næringsutvikling. Bedriftsaktørene uttrykker utviklingsmuligheter innenfor områder som sesongutvidelse, omdømme, felles markedsføring og salg, sertifiseringsordninger mv., og er villige til å bruke tid og ressurser på å arbeide med dette i et felles prosjekt.

Over halvparten av innbyggerne peker på at havfisketurismen er viktig i deres kommune, og at denne næringen er viktig for sysselsetting og bolyst. Nesten 75% av innbyggerne mener at havfisketurismen skaper aktivitet i egen hjemkommune. Men, vi finner også en uttrykt bekymring for hvordan aktiviteten utøves, denne deles av samtlige grupper som har svart på undersøkelsen:

- Du har seriøse aktører som forholder seg til krav og rammebetingelser som er fastsatt gjennom lov, forskrift og kommunalt planverk. Herunder å være et norskregistrert foretak og registrert hos Fiskeridirektoratet som havfisketurismeaktør.
- Du har norskregistrerte turistfiskebedrifter som opptrer som useriøse aktører da de i større eller mindre ikke klarer å forholde seg til gjeldende regelverk. Dette er fordi de enten ikke forstår regelverket, eller bevisst velger å se bort fra gjeldende lover og regler.
- Du har uregistrerte enkeltpersoner/grupperinger som tar seg til rette i forhold til å tjene penger på havfisketurisme. Disse bedriver aktivitet som ikke hensyntar gjeldende regelverk eller fastsatte rammebetingelser, herunder å være et norskregistrert foretak. Disse virksomhetene er de som bidrar mest til uregistrerte uttak av fiskebestanden, ulovligheter knyttet til smugling, økonomisk kriminalitet og ellers brudd på reguleringer av næringen knyttet til sikkerhet til sjøs og i boliger som benyttes. Kort oppsummert kan disse defineres som ressurs- og miljøkriminelle elementer som har vist seg svært vanskelig å få gjort noe med fra myndighetenes side.

Nærings- og fiskeridepartementet vedtok 5.7.2017 forskrift om Turistfiskevirksomhet. Denne går i korte trekk ut på å møte veksten innen fisketurisme med et bedriftsregister over virksomheter som driver næringsvirksomhet av et visst omfang (er registrert i merverdiavgiftsregisteret) basert på turistfiske i sjø. Disse skal være registrert i Fiskeridirektoratets register over turistfiske og er forpliktet til å rapportere fangst i henhold til direktoratets retningslinjer. Gjøres ikke dette blir de slettet fra registeret. Men, en slik registrering gir ikke noen tillatelse eller rettighet til å drive havfisketurismevirksomhet, og så langt ikke noen konsekvenser dersom bedrifter ikke er registrert her utover et mulig overtredelsesgebyr.

Denne reguleringen fanger heller ikke opp de utenlandske grupperingene som driver havfisketurisme i Norge og ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret. Privatpersoner som har registrert eget foretak, som leier ut fritidshus med tilgang til båt, er heller ikke en del av den pliktige registreringen.

Kartleggingen av havfisketurismen i Vest-Finnmark var tredelt:

- Havfisketuristvirksomheter. Det ble sendt ut spørreskjema til 35 havfisketuristvirksomheter, hvorav man har fått svar fra 24. To av kommunene, Kvalsund og Porsanger, har ikke registrerte havfisketuristvirksomheter. Det finnes flere virksomheter enn det vi har sendt ut til, men 5 bedrifter ønsket ikke å delta, og noen var det ikke mulig å finne kontaktdata til for å få sendt undersøkelsen til. Eksempelvis var det flere som kun hadde kontaktskjema på sine hjemmesider, og vi fikk ingen respons på våre henvendelser. Havfisketuristvirksomhetene som har svart utgjør et representativt utvalg av virksomhetene som er registrert i Vest-Finnmark.
- Kommuner. Det ble sendt ut spørreskjema til alle kommunene for å få avdekket deres holdning/kunnskap og hvilke utfordringer de har med havfisketurisme i sine respektive kommuner. Alle kommunene har svart.
- Innbyggerundersøkelse. Det gjennomført en åpen innbyggerundersøkelse som ble publisert og distribuert på Facebook i perioden 13.6.18 - 15.8.2018. Her kom det inn 322 unike svar. Svært mange har også lagt inn utfyllende kommentarer så det er tydelig at dette er et tema som opptar innbyggerne.

Vi vet at det finnes mange, både private og utenlandske grupperinger, som vi ikke når siden de ikke er registrert i turistfiskeregisteret. Disse går «under radaren» og er klart definert som hovedproblemet hos alle våre respondenter.

I innbyggerundersøkelsen er det denne gruppen som oppfattes å drive ulovlig, og som innbyggerne antar tar med seg mer fisk enn tillatt. Det er disse aktørene innbyggerne mener gir havfisketurismen et negativt omdømme. Undersøkelsen viser at 90% av innbyggerne mener at useriøse aktører/grupperinger ødelegger for de seriøse aktørene.

I kunnskapsinnhenting viser det seg at det er bred enighet, både hos havfisketuristvirksomhetene, kommunene og blant innbyggerne, at dagens forvaltningsregime for havfisketurisme ikke er tilfredsstillende. Alle er positiv til økt regulering, også virksomhetene.

Et utenlandsk foretak er registreringspliktig når det driver næringsvirksomhet i Norge. I praksis viser det seg svært utfordrende å fange opp hvem som faktisk driver næringsvirksomhet, ofte fra privat bolig, for å få avdekket og avslutte ulovlig næringsvirksomhet.

I dag er forvaltningen av havfisketurisme i liten grad basert på kunnskapsbaserte råd, det er et stort behov for kunnskap både i forhold til uttak og reell lokal verdiskaping.

Det er en grunnleggende positiv innstilling til havfisketurisme hos innbyggerne, og det angis som viktig både for aktivitet, trivsel og omdømme i kommunene. På samme tid er det en klar forståelse og enighet om at det er «useriøse aktørene» og de som driver ulovlig som ødelegger for de «seriøse aktørene», og at disse utgjør et vesentlig omdømmeproblem for havfisketurismenæringen om helhet.

Havfisketurismen anses av en del av innbyggerne som lite viktig i forhold til arbeidsplasser og vekst ute i lokalsamfunnene. Det er dermed en holdning til at disse ikke bør prioriteres av kommunene i forhold til å legge til rette for videre vekst eller annen tilrettelegging. Dette kan langt på vei forklares med at det er sesongnæring, som for svært mange aktører betyr en relativt kort sommersesong med sesongansatte, som verken skatter eller bosetter seg i vertskommunen. I mange av tilfellene er også driverne av anleggene utenlandske eller ikke bosatt i kommunen, og deltar i liten grad i lokalsamfunnets utvikling.

Dette bildet underbygges også av bedriftene selv, som gjerne ønsker å få til et samarbeid knyttet til omdømme, sesongutvikling og produktutvikling. Mange av de som har svart på undersøkelsen ønsker å utvikle nye produkter for å kunne ha stabil drift gjennom hele året. Dette vil imidlertid kreve at også infrastruktur knyttet til kommunikasjoner blir tilrettelagt - dette angis som det største hinderet for vekst og sesongutvikling. For havfisketurismevirksomhetene handler det mye om å dreie fokus fra mengde fisk til opplevelser, og gjerne andre opplevelser enn havfiske, for å kunne øke beløpet på bunnlinja samt få utvidet sesongen for bedriften.

Oppsummert kan man si at de selskapene som skal få drive med havfisketurisme bør være skattesubjekter i den kommunen der havfisketuristvirksomheten utøves, for å sikre lokal verdiskaping. Det bør utvikles systemer som sikrer at havfisketurismen reguleres slik at man belønner og gir gode rammebetingelser og driftsforutsetninger for de seriøse aktørene, og får bort de som driver useriøst eller bedriver ressurskriminalitet.

Innholdsfortegnelse

1	FORORD	2
2	ORGANISERING	3
2.1	STYRINGSGRUPPE:	3
2.2	RESSURSGRUPPE:	3
2.3	PROSESS	3
3	SAMMENDRAG	4
4	INTRODUKSJON	9
4.1	MÅL	9
4.2	BAKGRUNN	9
5	DATAINNSAMLING	11
5.1	HAVFISKETURISTBEDRIFTER	12
5.1.1	HVEM ER DE	12
5.1.2	SAMARBEID	13
5.1.3	HVORDAN VIL DU TOTALT SETT VURDERE FORHOLDET MELLOM VERTSKOMMUNEN OG DIN BEDRIFT	14
5.1.4	HVA MENER DU ER DEN VIKTIGSTE ROLLEN KOMMUNEN HAR I FORHOLD TIL REISELIVET	14
5.1.5	HVORDAN VIL DU VURDERE DIN KOMMUNE SOM UTVIKLINGSAKTØR FOR HAVFISKETURISMEBEDRIFTENE PÅ EN SKALA FRA 1 TIL 10 – HVOR 10 ER HØYESTE SCORE.....	15
5.1.6	HVILKE TILTAK ELLER OMRÅDER ER DET INTERESSANT FOR DIN BEDRIFT Å VÆRE MED PÅ I ET VIDERE PROSJEKT I REGI AV VEST-FINNMARK REGIONRÅD	15
5.1.7	OPPSUMMERT BEDRIFTER	16
5.2	KOMMUNENE(7)	16
5.2.1	HVA MENER DU ER DEN VIKTIGSTE ROLLEN KOMMUNEN HAR I FORHOLD TIL REISELIVET	16
5.2.2	HVORDAN VIL DU VURDERE DIN KOMMUNE SOM UTVIKLINGSAKTØR FOR HAVFISKETURISMEVIRKSOMHETER.....	17
5.2.3	HVORDAN VURDERER DU	17
	KOMMUNENS (ORGANISASJONENS).....	17
	KOMPETANSE OM REISELIV	17
	GENERELT?	17
5.2.4	OPPSUMMERT KOMMUNER	17
5.3	INNBYGGERUNDERSØKELSEN	19
5.3.1	HVEM HAR SVART	19
5.3.2	HVORDAN VURDERER DU HAVFISKETURISMENÆRINGEN I DIN KOMMUNE	20
5.3.3	I UNDERSØKELSEN BLE DET FREMSATT EN DEL PÅSTANDER SOM RESPONDENTENE MÅTTE TA STILLING TIL	21
5.3.4	DET FREMKOMMER OFTE PÅSTANDER OM AT DET FOREGÅR ET UTSTRAKT ULOVLIG TURISTFISKE AV UTENLANDSKE AKTØRER ELLER VIA PRIVATE UTLIEIERE. KJENNER DU TIL, ELLER MISTENKER DU, KONKRETE TILFELLER AV SLIK VIRKSOMHET I DIN KOMMUNE?	21
5.3.5	OPPSUMMERT INNBYGGERUNDERSØKELSE.....	22
6	OPPSUMMERING	23

7	VIDEREFØRING.....	24
7.1	HVEM SKAL FÅ DRIVE MED HAVFISKETURISME.....	24
7.2	HVORDAN SKAPE MER LOKAL VERDISKAPING	24
7.3	LOKAL ORGANISERING AV ETABLERTE BEDRIFTER	25
7.4	SUKSESSKRITERIER FOR VIDEREFØRING.....	25

4 Introduksjon

4.1 Mål

Målet i prosjektet har vært å kartlegge og systematisere dagens status, og slik lage et felles bilde av aktørsituasjonen og aktuelle utviklingsmuligheter og problemstillinger.

Å avklarte hvilke utviklingsmuligheter og problemstillinger som bør inngå i et forprosjekt og/ eller hovedprosjekt, samt avklare aktørenes vilje og evne til å være med i en videre prosjektfase.

Utgangspunktet er å danne grunnlaget for næringsutvikling og bærekraftig vekst av havfisketurismen i Vest-Finnmark. Gjennom økt kunnskap og godt samspill mellom aktører innenfor havfisketurisme, andre næringer i kommunene og forvaltningsmyndighetene.

4.2 Bakgrunn

Norge har lang tradisjon for fritidsfiske i sjø. I dette prosjektet har vi fokus på havfisketurismen, som er en del av fritidsfiske. Fritidsfiske er innlemmet i det norske kvotesystemet og er en del av den norske totalkvoten.

Turistfisket er en del av kvoten som er avsatt til rekreasjonsfiske sammen med ungdomskvoten og fritidsfiske.

En fritidsfisker er definert som: «en nordmann eller en med lovlig opphold i Norge som bor hjemme eller i egen hytte når han eller hun fisker». En turistfisker er definert som «en fritidsfisker som reiser hjemmefra og overnatter når han eller hun fisker».

Norge er medlem av det internasjonale havforskningsrådet ICES, og har dermed en forpliktelse til å overvåke fritidsfiske. I Norge er dette ansvaret gitt havforskningsinstituttet. Turistfisket reguleres av forskrift om turistfiskevirksomhet som trådte i kraft 1.1.2018.¹

Vekst innen havfisketurisme skaper arbeidsplasser og aktivitet i vertskommunene, både direkte og indirekte. Men, også en uttrykt bekymring både for økt press på fiskebestanden, ulovligheter knyttet til smugling og ellers regulering av næringen både knyttet til sikkerhet på sjøs og i boliger som benyttes.

De tiltak som har vært gjennomført hittil knyttet til havfisketurisme, har alle fokus på forvaltningsdelen og uttak av fisk. De studier som har vært gjennomført har hatt fokus på å få oversikt over volum på uttak, og hvor mye turistfiskere kan fiske og ta med seg ut av landet. Også forskrift om turistfiskevirksomhet, som i korte trekk går ut på å imøtegå veksten med et bedriftsregister over virksomheter som driver næringsvirksomhet basert på turistfiske i sjø, har fokus på forvaltning av fiskebestand og kontroll av uttak.

¹FOR-2017-07-05-1141

Det er et svært viktig moment, men havfisketurisme har et for sammensatt og komplekst sett av utviklingsområder og problemstillinger til at man kun kan fokusere på volum av uttak og utførelsmengde for utenlandske turistfiskere. Vi har i denne rapporten ikke fokusert på forvaltningsdelen knyttet til uttak, men de samfunnsmessige verdiskapingsaspektene knyttet til havfisketurisme.

Det avdekkes i forstudien blant annet kjennskap til ulovlig virksomhet knyttet til havfisketuristfiske. Dette omfatter både «useriøse aktører» og hos enkeltpersoner/ grupperinger som driver ulovlig. Dette angis både fra kommunene og fra publikum, og bekreftes også av politiets næringslivskontakt Olaf Andreassen. Blant annet er havfisketurisme et prioritert område innenfor det tverrfaglige A-krim samarbeidet i Finnmark.²

I juni 2018 ble det gjennomført en felles kontroll mot 14 bedriftsaktører i Hasvik, Alta og Nordkapp.

Oppsummering fra A-krim kontroller i juni:³

«Vi hadde på forhånd kartlagt de fleste aktørene og valgte ut aktører i Hasvik, Alta og Nordkapp. Kontrollene ble gjennomført som samarbeidskontroll med aktører fra skatt, toll, fiskeridirektoratet, arbeidstilsynet, vertskommune v. kemner, branntilsyn, byggesak samt politiet.

Generelt kan vi si at bransjen har et stort veiledningsbehov, og spesielt de utenlandske aktørene. Fokus på sikkerhet må styrkes!

Det er skatteetaten som har det meste av etterarbeidet og de sitter med store datamengder som ikke er analysert ennå, vi vet derfor ikke sikkert hvor mange saker som ender som straffesaker hos politiet, men oppsummerer slik:

- *En bedrift ble stengt umiddelbart da tidligere branntekniske pålegg ikke var fulgt opp.*
- *2 aktører, et uregistrert og et registrert AS kartlegges i ettertid. Disse har samlet overnattingskapasitet på ca 25 personer, ikke godkjent for overnatting.*
- *En aktør har drevet i 4 år uten regnskap, skatt/momskrav foreløpig beregnet til over kr. 800 000,-*
- *Tingretten har gitt medhold i arrest i 5 båter som ikke er fortollet.*

² A-krim samarbeidet i er rettet mot arbeidsmarkedkriminalitet og arbeider i et avtalefestet tverrfaglig samarbeid med Fiskeridirektoratet, Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Politiet og NAV.

³ Mail av 27.9.2018, Olaf Andreassen, næringslivskontakt, Finnmark politidistrikt

- *Beslaglagt 150-200 kg krabbeklør og en del levende krabbe satt ut, anmeldelse fra Fiskeridirektoratet.*
- *Bruk av ulovlig utenlandsk arbeidskraft.*
- *Det er også funnet forbindelser mellom norske AS og uregistrerte utenlandske aktører som viser «svart omsetning»»*

En av utfordringene er at havfisketurisme er regulert av svært mange lover og forskrifter som håndheves av ulike instanser. For eksempel er utførsel av fisk tolletatens ansvar, brannforskrifter er kommunens ansvar, moms og skatter er skatteetatens etc. Det finnes ikke idag et tilfredsstillende system eller rapporteringsrutiner som fanger opp, eller gir tilstrekkelig mandat til å sanksjonere på en slik måte at de som driver ulovlig, blir stoppet eller tvinges til å drive lovlig.

Reiselivsnæringen i Nord-Norge, også i Vest-Finnmark, er tradisjonelt kjennetegnet av en stor andel små bedrifter. Mange drives av familier, de fleste har sesongdrift, og mange operer med små marginer og har lite risiko- og utviklingskapital.

I tillegg til de små, lokale og ofte familieeide bedriftene, har det de senere årene kommet til både nasjonale og utenlandske aktørers investeringer knyttet til havfisketurisme. I tillegg ser vi at enkeltpersoner/grupperinger tilbyr aktiviteter innen havfiske, uten å være norskregistrert foretak.

Den offisielle oversikten over hvilke virksomheter som driver havfisketurismerelatert virksomhet i Vest-Finnmark, Fiskeridirektoratets oversikt⁴, anslår at det er 50 operative havfisketurismebedrifter i regionen.

5 Datainnsamling

For å få en mest mulig omfattende oversikt ble det gjennomført en tredelt undersøkelse. En som gikk direkte til havfisketuristbedriftene, en som gikk til medlemskommunene i Vest- Finnmark regionråd, og en som gikk åpent ut til innbyggerne via Facebook.

Undersøkelsene ble gjennomført i løpet av sommeren 2018. Oppsummert:

- 24 av 50 registrerte havfisketuristbedrifter har svart
- Alle 8 medlemskommunen har svart
- Innbyggerundersøkelsen fikk 322 unike svar.

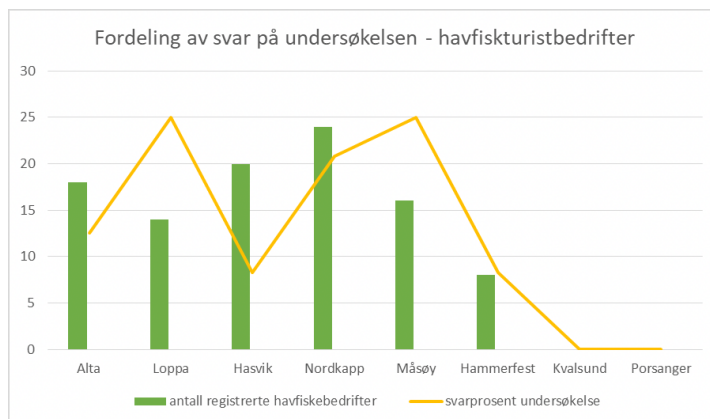
⁴www.fiskedir.no/fritidsfiske/turistfiske-i-noreg/registrering-av-turistfiskebedrift/registrerte-turistfiskebedrifter

5.1 Havfisketuristbedrifter

5.1.1 Hvem er de

Vi tok utgangspunkt i fiskeridirektoratets oversikt over registrerte havfiskebedrifter og sendte ut undersøkelsen til de vi klarte å få kontaktdata på – og som ikke reserverte seg fra å delta. Noen av bedriftene har avviklet driften, men ikke blitt fjernet fra registrene – de har heller ikke vært med i undersøkelsen.

Alle kommunene i regionen har registrerte havfisketurismebedrifter, utenom Porsanger og Kvalsund.

Totalt ble det sendt ut til 35 bedrifter, av disse har 24 svart. Disse 24 representerer et godt utvalg av bedriftene, både i forhold til geografisk beliggenhet og variasjon i størrelse.

5.1.1.1 Vi kan dele inn havfiskeanleggene i to kategorier⁵:

- Økonomiklasse:

Ofte utenlandske eiere, leier ut privatbolig – gjerne kjøpt med det formålet, kundegruppen er voksne menn med varebil og fryseboks. Stort fokus på volum. Sjelden registrert i mva- registeret i Norge. Vi velger å definere dette som grupperinger som i alle hovedsak bedriver ressurs- og miljøkriminalitet, og som opererer på siden av havfisketuristnæringen.

- Komfort:

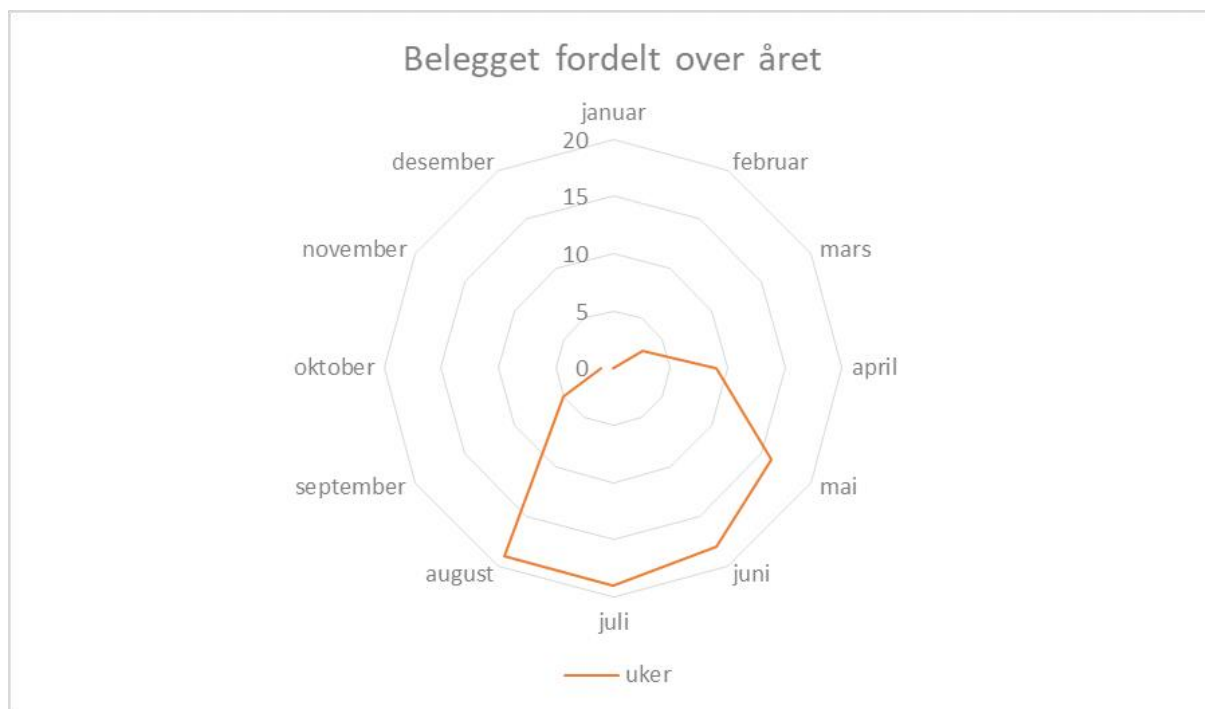
Norske eller utenlandske eiere i familiedrevne anlegg, flere ansatte i høysesong. Norskregistrert foretak.

Alle anlegg vi har med i vår undersøkelse tilhører Komfort-klassen.

Alle bedriftene som har svar i vår undersøkelse er registrert i samme kommune som de driver sin havfisketurismevirksomhet. Av disse har 33% utenlandske eiere. 14 av de bedriftene som har svart har 95% eller mer av omsetningen relatert til havfiske. Resterende har under 50%. Antall fast ansatte varierer fra 0 til 7 årsverk, mens sesongansatte varierer fra 0 til 12 årsverk.

⁵ Utgangspunktet er A-krimssamarbeidets kategorisering, de bruker tre, da referer de i tillegg til «telcamp» som er organisert turistfiske basert på volum og med telt som settes opp på strategiske steder istedenfor å operere ut fra fast eiendom.

Sesongen varierer svært i forhold til størrelse på anlegget. De minste aktørene har en sesong som strekker seg mellom 12 til 24 uker, mens de største har en sesong som strekker seg mellom 24 og 30 uker.

Beleggsprosenten for havfiskebedriftene er i gjennomsnitt 71% i sesongen de har åpent, og varierer mellom 20% til 95%. Dette er 15% høyere enn gjennomsnittlig beleggsprosent i Norge.

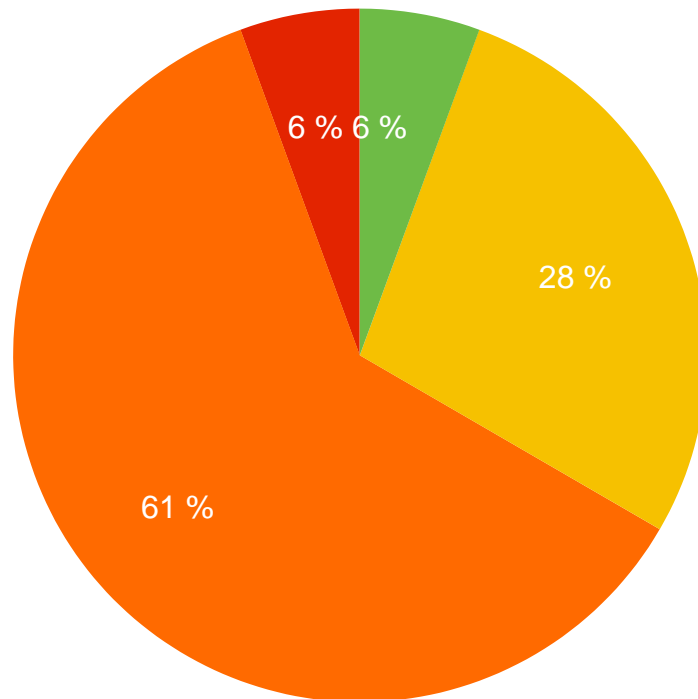
69% av de spurte oppgir at de har opplevd økende etterspørsel etter havfiskeprodukter. 47% har også opplevd økende etterspørsel etter andre produkter, mens 41% ikke har det. Av de produktene de oppgir økende etterspørsel etter er naturopplevelser utenom havfiske, kortere turer og mer opplevelser knyttet til selve havfiskeproduktet – blant annet overnatting på båt/natur, matopplevelser etc.

5.1.2 Samarbeid

På spørsmål om samarbeid med andre aktører ser det ut som om det er lite aktuelt for disse bedriftene. De fleste har et ok samarbeid med transportbedrifter og andre opplevelses- og kulturaktører. Mens når det kommer til andre aktører innen reiselivsbransjen blant annet reisebyråer, destinasjonsselskaper og andre overnattingsbedrifter angis samarbeidet stort sett nøytralt eller negativt. Det er også et fåtall som er en del av et bedriftsnettverk, de som oppgir at de er en del av et bedriftsnettverk kommer alle fra samme kommune.

5.1.3 Hvordan vil du totalt sett vurdere forholdet mellom vertskommunen og din bedrift

● Svært lite tilfreds ● Lite tilfreds ● Nøytral ● Tilfreds
● Svært Tilfreds

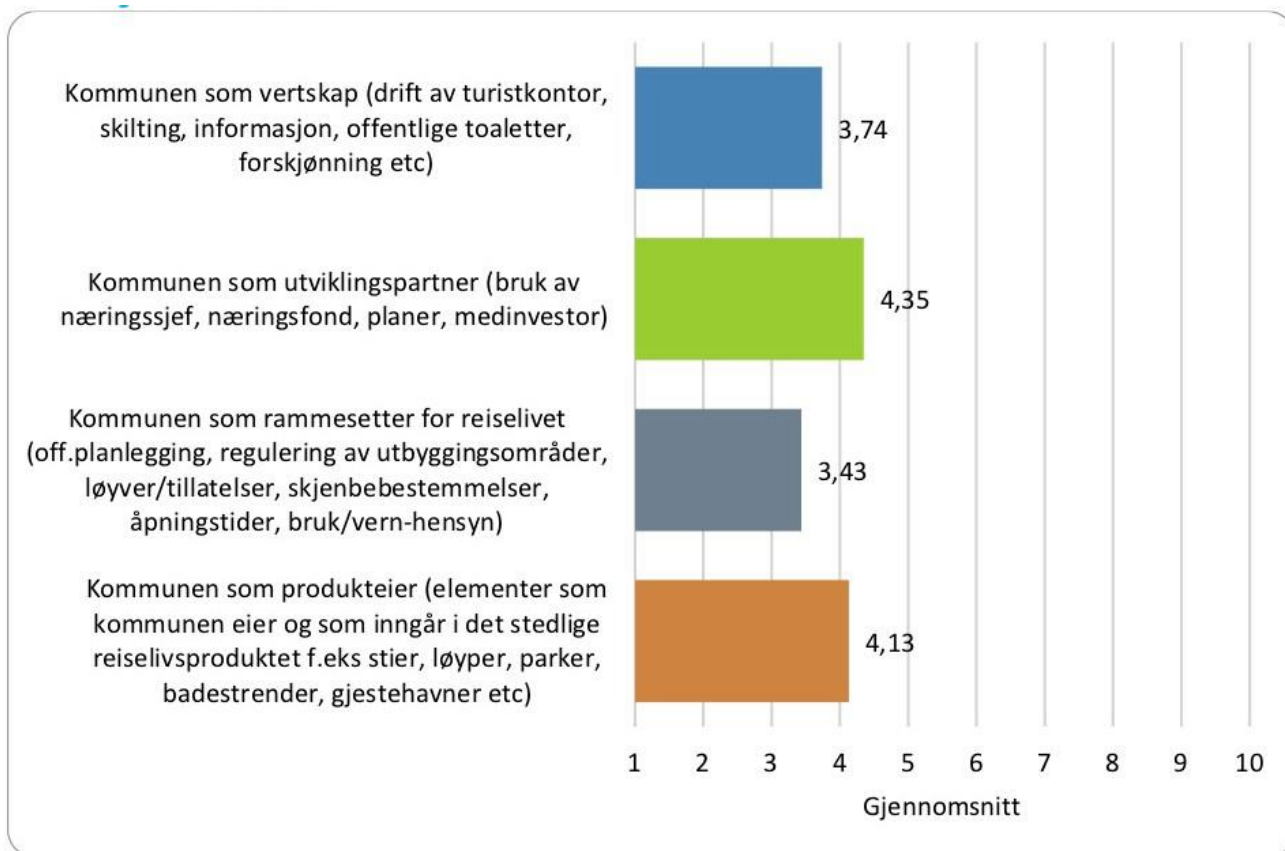

I tillegg oppgir 72,2% av bedriftene at de opplever samarbeidet med ordføreren som tilfredsstillende eller god. Alt i alt gir bedriftene god tilbakemelding på hvordan de vurderer forholdet mellom vertskommunen og egen bedrift, og oppgir gode relasjoner både til NAV, skattetaten, næringsavdeling, teknisk etat og fiskeridirektoratet.

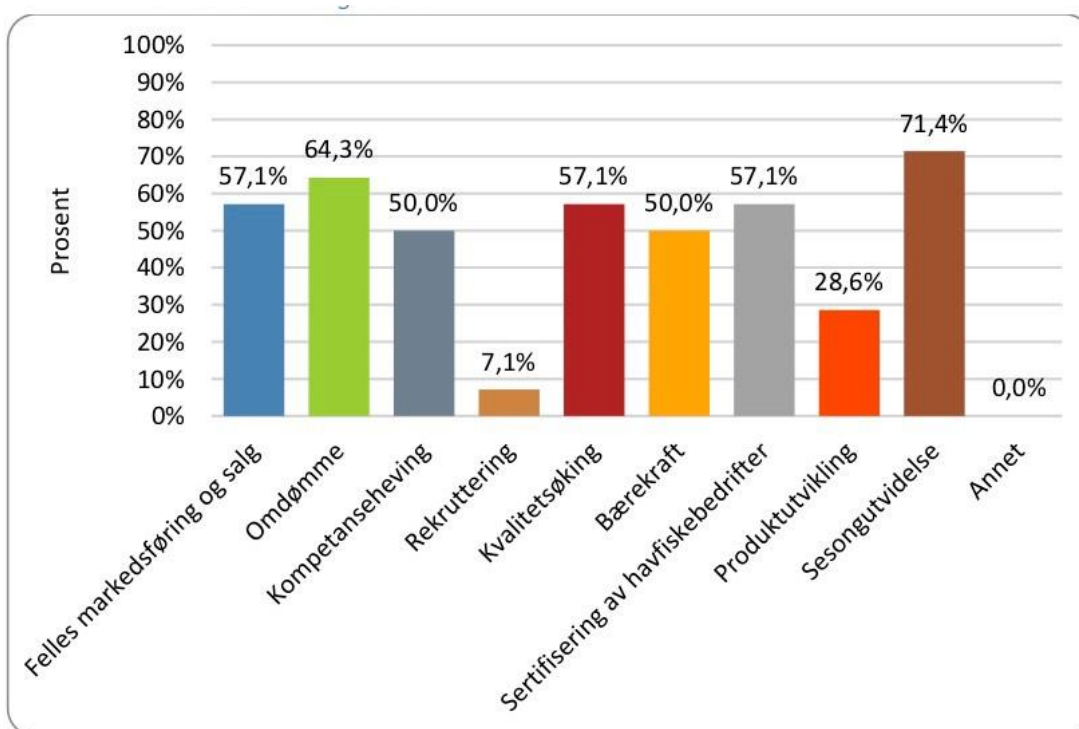
5.1.4 Hva mener du er den viktigste rollen kommunen har i forhold til reiselivet

1. Bidra med penger og andre ressurser til tiltak reiselivet ønsker gjennomført
2. Ta ansvar for rollen som rammesetter (herunder planlegging)
3. Ta ansvar for rollen som utviklingspartner og pådriver
4. Ta ansvar for rollen som vertskap
5. Ta ansvar r rollen som produkteier
6. Bidra med kompetanse i forhold til å utvikle muligheter

5.1.5 Hvordan vil du vurdere din kommune som utviklingsaktør for havfisketurismebedriftene på en skala fra 1 til 10 – hvor 10 er høyeste score

5.1.6 Hvilke tiltak eller områder er det interessant for din bedrift å være med på i et videre prosjekt i regi av Vest-Finnmark regionråd

5.1.7 Oppsummert bedrifter

Havfisketuristbedriftene er i liten grad organisert i formelle samarbeid. Verken i nettverk med andre lignende bedrifter eller som en del av et større reiselivsnettverk. Bedriftene som har svart på undersøkelsen ønsker å komme i bedre dialog med vertskommunene – også de som angir et svært godt forhold til kommunen, for å utvikle egen bransje og bedrift.

På forhold som de oppgir hvor de er spesielt fornøyd med av tilrettelegging fra kommunen blir det angitt økonomisk støtte, bistand i forhold til papirarbeid og investeringer i infrastruktur som blant annet mobilmast.

På spørsmål hva de er minst fornøyd med oppgir flere at det ikke er noen tilrettelegging, ting tar for lang tid og det er for mange etater å forholde seg til.

Aktørene oppgir at de ønsker mer støtte fra kommunen i forhold til å sette fokus og jobbe fram bedre infrastruktur, alt fra båtruter, mobildekning og veivedlikehold. I tillegg gjerne øremerke næringsfondsmidler til reiseliv.

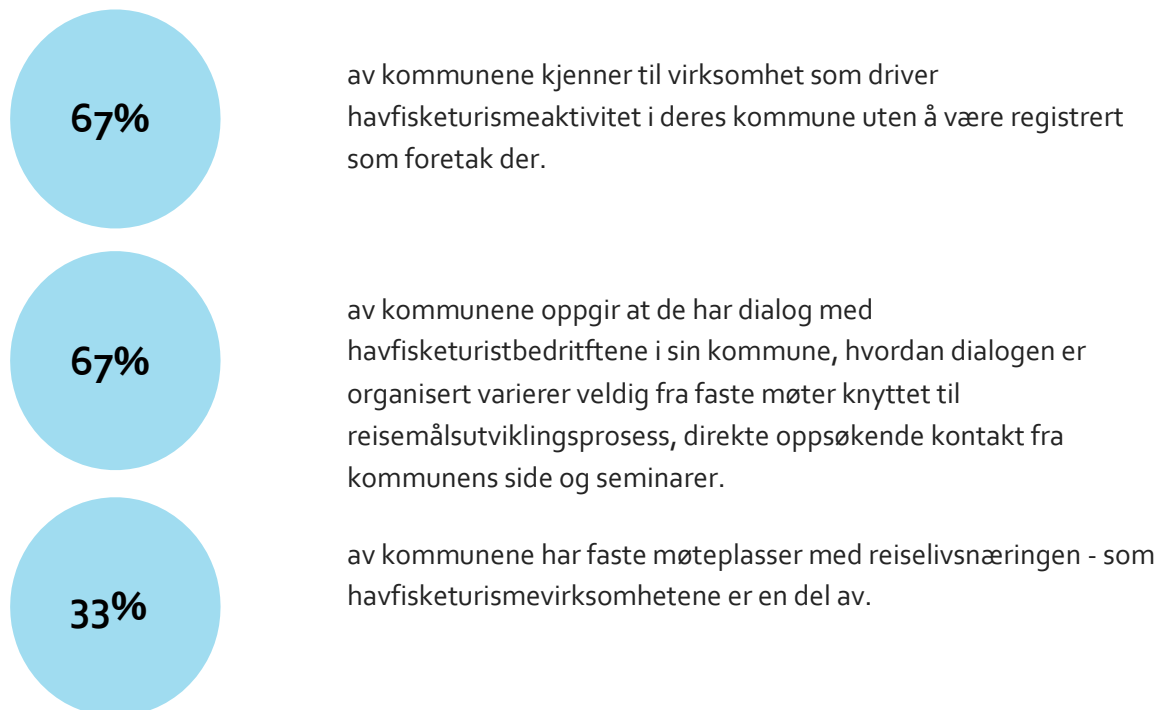
Aktørene er svært sårbare i forhold til drift, selv om de er over gjennomsnittet lønnsomme i forhold til tilsvarende reiselivsbedrifter av samme størrelse⁶, er de familiedrevet og basert på nøkkelpersoner. Dette er også påpekt i undersøkelsen av flere respondenter, mens de på samme tid ikke ser på rekruttering som et satsingsfelt. Her kan det være en feilkilde, at respondentene anser rekruttering i forhold til sesongansatte og ikke ser for seg å organisere driften annerledes enn i dag.

Bedriftene er svært positive til å utvikle næringen, og ønsker flere restriksjoner knyttet til det å drive havfisketurisme. Men, det er svært viktig at man da klarer å gjøre det slik at de som driver seriøst blir «belønnet» og at de som driver ulovlig blir satt fokus på for å få rensket opp i de ulovligheter som finner sted på siden av den offisielle havfisketurismen.

⁶Havfiske - en lønnsom vekstnasje, Menon 2013

5.2 Kommunene(7)

Alle kommunene har svart på undersøkelsen. På spørsmål om antall havfiskebedrifter som er registrert i deres kommune avviker alle svar fra offentlige registre.

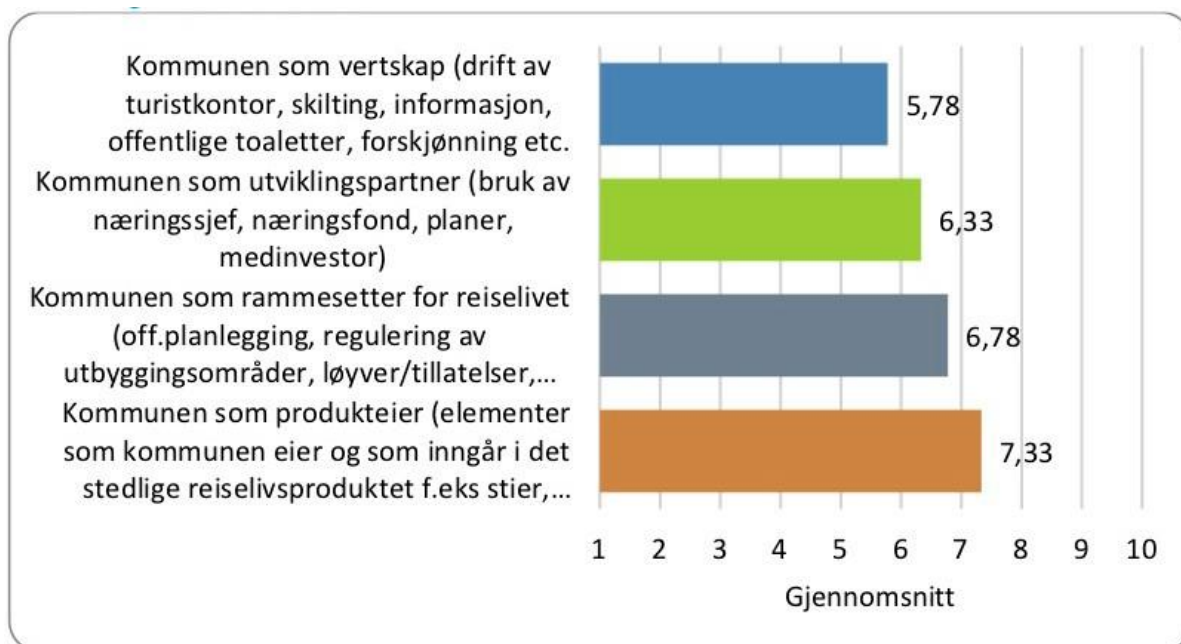
De kommunene som har havfisketuristvirksomheter registrert i sin kommune oppgir alle at det er en stor andel utenlandsk eierskap. Dette skaper utfordringer, og gir noen premisser knyttet til dialogen. Det sies at det er vanskelig å opprette kontakt og få disse bedriftene til å bidra inn i et fellesskap eller nettverk knyttet til reiselivsnæringen. Det er en oppfatning at disse i stor grad kun er lokalisert og tilstede i vertskommunen for å drive sin virksomhet, og at de eneste gangene de tar kontakt med kommunen er når de er absolutt nødt - gjerne knyttet til tillatelser eller ønsket tilrettelegging, ofte i forbindelse med flytebrygger.

5.2.1 Hva mener du er den viktigste rollen kommunen har i forhold til reiselivet

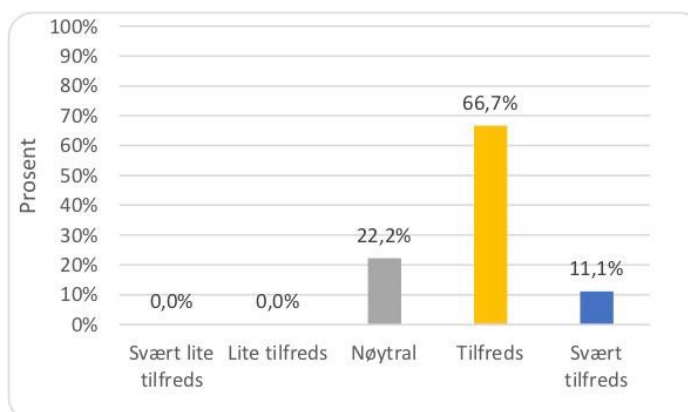
1. Bidra med kompetanse i forhold til å utvikle muligheter
2. Ta ansvar for rollen som vertskap
3. Ta ansvar for rollen som utviklingspartner og pådriver
4. Ta ansvar for rollen som produkteier
5. Bidra med penger og andre ressurser til tiltak reiselivet ønsker gjennomført
6. Ta ansvar for rollen som rammesetter (herunder planlegging)

⁷Kvalsund og Porsanger har ingen havfisketuristvirksomheter registrert i sine kommuner.

5.2.2 Hvordan vil du vurdere din kommune som utviklingsaktør for havfisketurismevirksomheter fra en skala fra 1 til 10 - hvor 10 er høyeste score.

5.2.3 Hvordan vurderer du kommunens (organisasjonens) kompetanse om reiseliv generelt?

5.2.4 Oppsummert kommuner

Kommunene har reiseliv som et av sine primære satsingsområder innen næringsutvikling, og er i utgangspunktet positive til havfisketurisme. Men de ser helt klart en utfordring knyttet til useriøse aktører og ulovlige grupperinger som man ikke klarer, eller har de nødvendige redskaper/ressurser til, å få stoppet.

Alle kommunene ønsker et tydeligere regelverk og tydelige kriterier for hvem som har ansvaret for å handheve de ulike lover og regler som regulerer havfisketurismevirksomhet. Noen av kommunene beskriver at de føler seg maktesløse og uten virkemidler for å kunne stoppe de useriøse aktørene og de grupperingene som bedriver kriminell virksomhet.

Flere av kommunene oppgir at det er utfordrende å klare å samle reiselivsnæringen, og at det har vært gjort forsøk på å utvikle gode møteplasser. En av årsakene til at man mener at

det ikke lykkes er at mange av aktørene kun er i kontakt med kommunen når det handler om egen drift og de selv har behov for tilrettelegging og bistand, og i liten grad ser seg selv som en samfunnsaktør i vertskommunen. De som har faste møteplasser har dette i regi av annen reiselivsutvikling og ikke kun for havfisketuristvirksomheter.

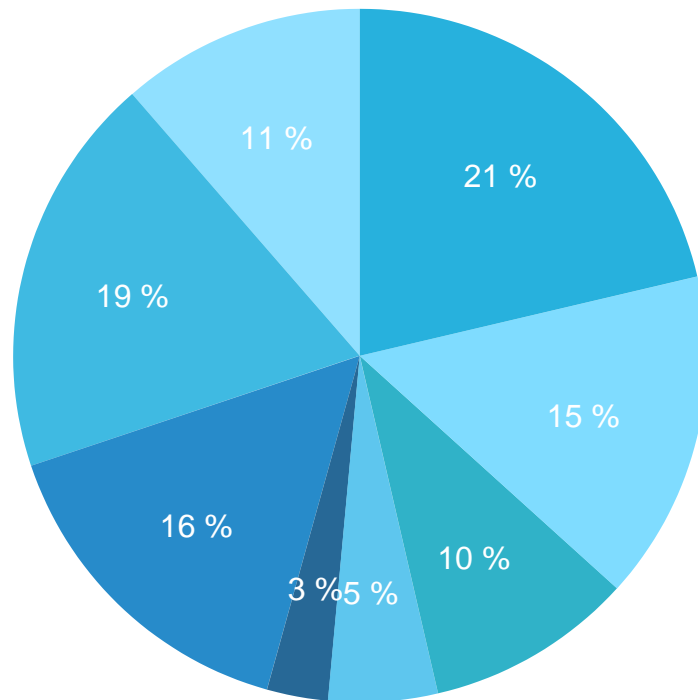
Ingen av kommunene har satt av egne midler i næringsfondet til havfisketurisme. Næringen involveres, inviteres inn, i kommunens planprosesser i likhet med øvrig næringsliv.

5.3 Innbyggerundersøkelsen

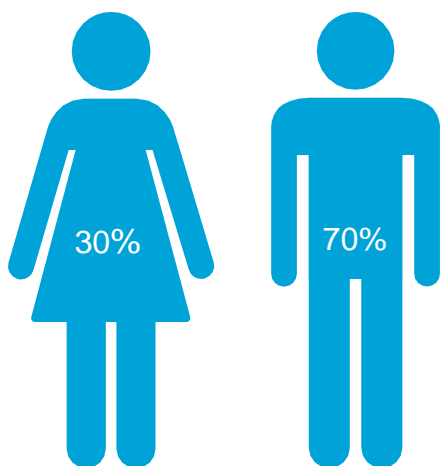
Dette ble gjennomført som en åpen undersøkelse publisert via Facebook i perioden 13.6.2018 - 15.8.2018.

Det kom inn totalt 322 unike svar, fordelt på kommunene:

● Hasvik ● Loppa ● Alta ● Måsøy ● Kvalsund
● Porsanger ● Nordkapp ● Hammerfest

5.3.1 Hvem har svart:

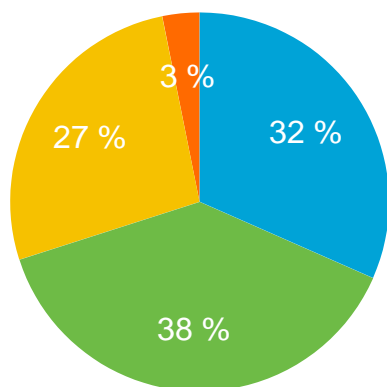

Under 20 år	2,5%
21 - 40 år	25%
40 -60 år	53,1%
Over 60 år	19,4 %

5.3.2 Hvordan vurderer du havfisketurismenæringen i din kommune i forhold til:

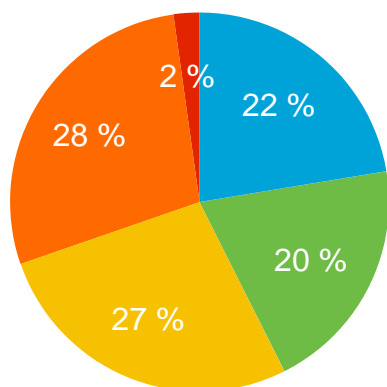
5.3.2.1 Arbeidsplasser

Ikke viktig Litt viktig Viktig
Svært viktig

5.3.2.3 Omdømme

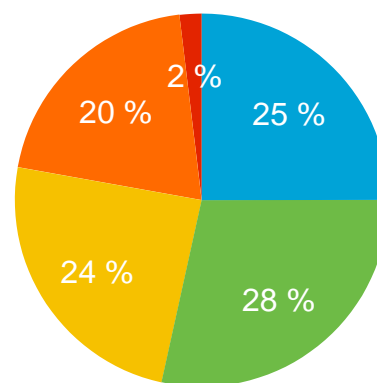
Ikke viktig Litt viktig Viktig
Svært viktig Vet ikke

54,3% av de spurte angir at havfisketurisme er viktig i forhold til framtidsmuligheter i deres kommune

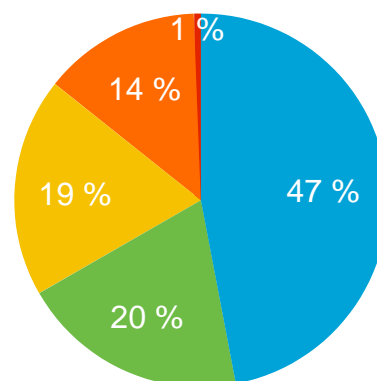
5.3.2.2 Næringsutvikling

Ikke viktig Litt viktig Viktig
Svært viktig Vet ikke

5.3.2.4 Befolkningsutvikling

Ikke viktig Litt viktig Viktig
Svært viktig Vet ikke

5.3.3 I undersøkelsen ble det fremsatt en del påstander som respondentene måtte ta stilling til:

47,9% mener at kommunen bør tilrettelegge for flere havfisketurismeaktører, mens 50,2% er uenig i dette.

45,3% mener at havfisketurismenæringen har et ufortjent dårlig rykte, mens 47,5% av de som har svart mener det motsatte.

55,9% er enige i at havfisketurisme er viktig for sysselsetting og bolyst, mens 42,1% er uenige i den påstanden.

74,2% mener at havfisketurismen skaper aktivitet i sin hjemkommune, mens 24,8% er uenig i dette.

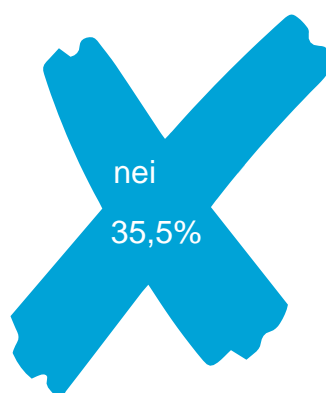
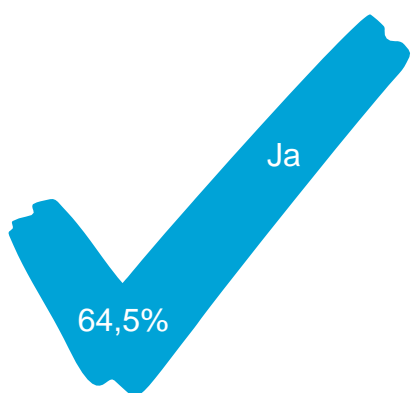
60,1% er litt enige eller enige i at havfisketurismen ødelegger for kystflåten, her er 33,6% uenige i denne påstanden.

83,1% er litt enige eller enige i påstanden om at havfisketurismenæringen er ute av kontroll.

70,1% er også litt enige eller enige i at havfisketuristånleggene bør få egne kvoter.

90,2 av alle respondentene litt enige (9,7%) eller helt enige (80,5%) i påstanden om at useriøse og ulovlige havfisketuristaktører ødelegger for de seriøse havfisketuristaktørene.

5.3.4 Det fremkommer ofte påstander om at det foregår et utstrakt ulovlig turistfiske av utenlandske aktører eller via private utleiere. Kjenner du til, eller mistenker du, konkrete tilfeller av slik virksomhet i din kommune?

I kommentarfeltet kommer det fram svært konkrete eksempler både med adresser og episoder som respondentene har opplevd knyttet til det de mener og tror er ulovlig næringsvirksomhet knyttet til havfisketurisme.

Spennet er stort, fra private ferieboliger som har en høy andel gjester, private boliger som har blitt bygget om og har svært mange gjester boende til konkrete eksempler knyttet til utførsel av fiske langt over tillatt kvote. Flere av disse angir også at de har varslet, enten kommunen eller tollmyndighetene, uten at de har fått nødvendig respons. Noen angir at de ikke vet hvem som bør varsles, og at de er veldig usikre på hva som er lovlig eller ikke.

5.3.5 Oppsummert innbyggerundersøkelse

Havfisketurismen anses ikke som en viktig næring hos en relativt stor andel av befolkningen. Verken i forhold til å bidra til arbeidsplasser eller utvikling. Vi antar at dette i stor grad har sin bakgrunn i det antall bedriftsaktører som driver sesongbasert. En stor andel anser imidlertid havfisketurismen som viktig for omdømme, trivsel og aktivitet.

Befolkningen er for øvrig ikke negativ til havfisketurisme generelt sett, til tross for mange negative medieoppslag om næringen. Det som kommer klart fram er at de er negative til de som driver useriøst/ulovlig - og er svært tydelige på at disse grupperingene ødelegger for de seriøse aktørene.

6 Oppsummering

Fisketurisme er generelt sett, så lenge den drives lovlig og det som oppfattes som seriøst av innbyggerne, ansett som en viktig og positiv del av reiselivsnæringen i vertskommunene. Utviklingen må i stor grad involvere og basere seg på lokale ressurser, skje i dialog med lokalsamfunnene og skape lokale ringvirkninger.

Det vi også ser er at havfisketuristnæringen kan være på kollisjonskurs med lokalsamfunnene - og at dette blir svært synlig i små samfunn og kan skape konflikter. Dette skyldes i all hovedsak de tilfeller der aktiviteten utøves av useriøse aktører og/eller kriminelle grupperinger.

Det er fortsatt en sterk oppfatning i enkelte av kommunene at det tradisjonelle fisket skal være hovednæringen, og at kystfiskekulturen er den viktigste identitetsbæreren man ønsker verne om. For å få til bærekraftig vekst innen havfisketurisme er det svært viktig at utviklingen samordnes og balanseres med lokale strukturer og næringer.

Både kommunene og havfisketurismevirksomhetene som har svart på denne undersøkelsen er svært positive til å få til et samarbeid. Den virkelige store utfordringene i dette totalbildet er ikke de som er seriøse aktører og har svart på denne undersøkelsen, men som ikke fanges opp - de såkalte «useriøse aktørene» og de som bedriver ulovlig havfisketurismevirksomhet. Andelen useriøse aktører og kriminelle grupperinger poengteres av alle i denne forstudien.

Det bildet som både kommuner, havfisketurismevirksomhetene og innbyggerne har av havfisketuristnæringen - at det er en stor andel som driver ulovlig, gjerne på siden av den offisielle havfisketurismen og i full åpenhet, understøttes av A-krimssamarbeidets resultater etter aksjonen som ble gjennomført i juni. Dette krever et bredt fokus og samarbeid for å utvikle og forvalte næringen til den ressursen den bør være, samt sikre de seriøse aktørene gode rammebetingelser for sin drift.

7 Videreføring

Utgangspunktet for en videreføring er ikke at man vil havfisketurismen til livs, men at vi ønsker å komme fram til løsninger som både sikrer sameksistens med eksisterende sjørettede næringer, bærekraftig vekst og økt lokal verdiskaping fra havfisketurismen.

I denne undersøkelsen peker det seg ut en del hovedmomenter som er verdt å ta med seg i et eventuelt videre prosjekt. Punktene nedenfor er forslag til hva som bør tas med og utvikles/avklares ytterligere i en eventuell prosjektbeskrivelse.

7.1 Hvem skal få drive med havfisketurisme

Avklare hvilken type aktører, og hva som må være tilstede for å drive forsvarlig havfisketurisme:

- Få på plass et regelverk som sikrer at de som driver havfisketurisme også er et skattesubjekt i vertskommunen - som et minimum
- Regelverket må også være slik at man enkelt kan gå til aksjon og straffeforfølge de som driver ulovlig havfisketurismevirksomhet.
- Utvikle et sertifiseringssystem som er knyttet opp mot sikkerhet.

7.2 Hvordan skape mer lokal verdiskaping

- Utvide sesongen gjennom å utvikle nye produkter
- Fra utleie til guiding
- Fra fokus mengde til fokus opplevelser
- Forenkle regelverk for å benytte lokale båter/skipperer
- Utvikle system og regler for bedre lokal utnyttelse av fangst
- System for levering til lokale restauranter/bedrifter (omsetningsregler)
- Vurdere leveringsplikt for fisk som ikke tas med (herunder «gjenkjøp» av turistene)

7.3 Lokal organisering av etablerte bedrifter

- Profesjonalisere og styrke konkurranseevnen
- Felles forum for kunnskapsdeling og informasjon
- Kartlegge utfordringer og problemer - løse disse i fellesskap
- Bedre omdømme; det er mange som kritiserer næringen, men på grunn av lite kjent samorganisering mangler kritikken adresse. Gjennom en slik organisering vil næringen kunne svare på kritikk, samarbeide om å styrke informasjonen omkring regulering og sikkerhet, samt fremheve forskjellene mellom de seriøse aktørene og de «useriøse» og ulovlige.

7.4 Suksesskriterier for videreføring

Erfaringer viser at følgende kriterier er avgjørende for å lykkes:

- Kommunens, fylkeskommunens og politikernes reelle vilje til medvirkning og prioriteringer - er det politisk vilje til å prioritere en slik satsing også økonomisk?
- Infrastruktur; blant annet tilpasset rutetilbud - med en forutsigbarhet på 2-3 år vil være avgjørende for en del av tiltakene.
- Kraften hos bedriftene selv - hvor sterke er disse bedriftenes vilje, og evne, til å bidra også økonomisk og gjøre de nødvendige prioriteringer, samt evne til strategisk planlegging.
- «Førerhundens betydning» - noen må være først og sette retning.
- Tilgang til kapital - investeringer og satsinger som tar tid krever kapital.